

İNTERPRETATİV SEMANTİKA PRİZMASI ALTINDA XÜSUSİ ADLAR

Vəfa Seyid

Azərbaycan Dillər Universiteti, Bakı, Azərbaycan

e-mail: vafaseidova@mail.ru

DOI: 10.30546/2960-1967.2025.1.058

Xülasə. Məqalədə müxtəlif dilçilərin xüsusi isimlərin interpretativ semantikasını haqqında mülahizələri təhlil edilir. Onların fikrincə, interpretativ semantika avtonom linqvistik semantikanın sintezi və davamı olmaq məqsədi daşıyır və məqalədə xüsusi isimlərlə əlaqəli interpretativ semantika nəzəriyyəsi uyğun nümunələrlə şərh edilir. Xüsusilə, insan adlarının keçmiş zamanlarda və müasir dövrdə işlənmə tərzində böyük fərqlər yarandığı aşkar edilir və bu, bir-birinə zidd mülahizələr yaranmasına səbəb olur. Məqalədə həmçinin göstərilir ki, xüsusi isimlərdən konversiya yolu ilə leksik vahidlətin yaradılması məsələsi semik məzmunla bağlıdır. Xüsusi isimlər bəzən bir sıra sifətlərin arasında rast gəlinir ki, bu da, müxtəlif elementlər arasında əlaqəni, izotopiya yaratmağa imkan verən, burada fərqliliyə, zərifliyə toxunan ümumi semaları nəzərdə tutur. Xüsusi isimlərdən neologizmlər yaranır, lakin onları müəyyən etmək bəzən çətin olur. Xüsusi isimə xas olan sema ümumi ismə xas olan semaya çevrildikdə antonomaziyanın leksikləşməsi baş verir. Xüsusi isimlər üzərində aparılan linqvistik təhlillər bəlkə də dəyişdirilməmiş istifadələrdən heç nə əldə edilməyəcəyi düşünülərək indiyə qədər əsasən, dəyişdirilmiş istifadələr problemi üzərində cəmlənmişdir. Beləliklə, dilçilik nöqtəyi-nəzərindən xüsusi adlar son nəticədə yalnız mətnin elementləridir və onlar tamamilə kontekstlə müəyyən edilir. Nəhayət, sonda xüsusi ismin semantikasını problemi müxtəlif yanaşmaların mövcudluğuna baxmayaraq, onimlərin özünəməxsus semantik konsepsiyaya malik olması ideyasını dəstəkləyən dilçilər eyni bir iddianı irəli sürürlər: xüsusi ad, əsasən, müəyyən edir və fərdiləşdirir, ümumi isim isə ümumiləşdirir. Bununla belə, xüsusi isimlər ümumi isimlərə nisbətən sayca az miqdarda olsa belə ümumiləşdirmə qabiliyyətinə malikdir, çünki onlar söz işarələridir.

Açar sözlər: interpretasiya, semantika, xüsusi ad, izotopiya, antonomaziya

Giriş

İnterpretativ semantika maddi hermenevtikaya, psixoloji və ya fəlsəfi mövzuya müraciət etmədən aporetik (ziddiyyətli) şərhə üstünlük verir: «Kimin və niyə mənə verdiyini deyil, istər onlara etinasızlıq göstərən, istərsə də onları diqqətə alan kiməsə hansı linqvistik şərtlər və məhdudiyyətlərin şamil edildiyi söylənilməlidir».

Əsasən, yenidən yazma ilə xarakterizə olunan iki növ interpretasiya mövcuddur. Daxili (aid olan) interpretasiya "dil ardıcılığında aktuallaşan semaları (səciyyəvi və afferent) vurğulayan şərhdir"; xarici (yanaşı olan) interpretasiya isə aktuallaşdırılmamış semalar yaradır. Xarici interpretasiya daxili şərhə nəzərdə tutur (sonra görəcəyimiz bəzi şərh növləri istisna olmaqla). İzotopiya (mətni başa düşməyə yardım edən elementlərin bolluğu) xaricdən interpretasiya nəticəsində yaranan sememaları (leksemə müvafiq olan semaların məcmusu) nə qədər çox indeksləşdirsə, o qədər də az etibarlıdır. Bununla belə, tamamilə və ya əsasən xarici "İzotopiyayı 'aşkar edən' qiraət ona olan marağını itirmir [2, s.93-101].

Rastıyının qeyd etdiyi kimi "Bununla belə, intrinsik sözü bizə unutdurmamalıdır ki, müəyyən semaların aktuallaşması və onların interpretasiyasının müəyyən edilməsi dilin funksional sistemindən başqa sosial normalardan, habelə pragmatik şəraitdən asılı olur". Daxili/xarici fərq hərfi/məcəzi qarşıdurmadan apriori (hər şeydən öncə) asılı deyil: məsələn, məcəzi mənə daxili interpretasiyada özünü göstərə bilər [5, s.277].

Daxili və xarici təfsir nümunəsi. "Qadın bir qadındır" deyimini nəzərdən keçirək (bu, kodlaşdırılmış bir eynəmdir):

1. Daxili interpretasiya: bir / xüsusi / qadın / konkret / bir / ümumi/müərrəd /qadındır.

2. Xarici interpretasiya: bu / konkret / qadın / ümumi / müərrəd / qadındır.

Bu zahiri şərhin daxili interpretasiya ilə ortaqları vardır. Görmək olar ki, daxili interpretasiyadan zahiri şərhə qədər, müəyyən sememalar qorunub saxlanılır; birinci 'qadın' köçürülür, halbuki, 'bu' əvəzetmə (və ya bəlkə də transpozisiya) yaradır. Digər tərəfdən, ola bilər ki, hər iki interpretasiyada bu misalda olduğu kimi (kodlaşdırılmamış nəzərdə tutulur) ümumi mənə yoxdur:

Generalın öz əmrinə uyğun tərzdə söylədiyi « *Il fait froid* - “Soyuqdur” cümləsi “*Fermez la fenêtre* - pəncərəni bağlayın” mənasını verə bilər. Bununla belə, “*Il fait froid* - soyuqdur” ifadəsinin daxili interpretasiya komponentlərini təkrar istifadə etmədən xarici şərhləri formalaşdıran bu iki yenidən yazma ilə heç bir ümumi məzmunu yoxdur. Mətnlərdə ifadə edilmədikcə, bu “pragmatik cəhətdən yenidən verilən şərhlər” linqvistik semantikanın obyektini aşır.

F. Rastyerin interpretativ semantikasi avtonom linqvistik semantikanın sintezi və davamı olmaq məqsədi daşıyır. O, həm nəzəri, həm də intizam baxımından yenidən qruplaşdırmanı və semantik obyektin yenidən qruplaşdırılmasını tətbiq edir. Bu konsolidasiya xüsusilə üç qnoseoloji istinad paradigması (Aristotel mənşəli), nəticə çıxarma (Avqustin mənşəli) və fərq (solistik mənşəli) birləşməsi forması ilə özünü göstərir. Rastyer (1994: 38) “*üç paradigmanı birləşdirməyi deyil, diferensial semantika çərçivəsində nəticə çıxarmağı və istinad etməyi*” təklif edir. Məsələn, nəticə çıxarma (mikrosemantik səviyyədə) afferent semalar nəzəriyyəsi ilə tədqiq edilir. İstinad referensial təəssürat və multimodal simulyasiya anlayışları ilə əhatələnir [6, s.80-100].

G. Kleyber xüsusi isimlərin interpretativ semantika nəzəriyyəsini belə bir misalla şərh edirdi: Agathe (Aqat) mütləq deyil ki, qadın adı olsun, lakin biz bilirik ki, bu şərh fransızca danışanların əksəriyyətini təəccübləndirirsə, bunun səbəbi Aqat-ın /qadın cinsi/semasına malik olmasıdır [3, s.115-145].

Formalistlər (Chomsky, McCawley, M. Gross) uzun müddətdir ki, xüsusi isimlərin /insan/, /canlı/ və s. kimi xüsusiyyətlərə malik olduqları mülahizəsini irəli sürürlər. F. Rastiyerin şərh semantikasi bu suala eyni bucaqdan yanaşmır, həm də xüsusi adların bəzi semalar ehtiva etdiyi qənaətinə gətirir. Məsələn, *Agathe* adı iki morfemdən ibarətdir: *Agathe* - /canlı/, /insan/, /Fransız/ (fransız milliyət kimi deyil, dil mənasında) kimi özünəməxsus semaları və -e /qadın/ semasını ehtiva edir. Kontekstdə bu ilk ad daha sonralar bir çox əlaqədar semalar əldə edə bilər /təmizlik/, /kampaniya/ və s.). Ən parlaq nümunəni Prustun əsərlərində görmək olar: onun romanlarının adları *Candide* (Kandid) kimi şəffaf deyil, lakin onlar mətn boyu zənginləşərək, nəhayət, hipersemantik olurlar: Albertin *Recherche*-in (Tədqiqatın) əvvəlində yalnız bir Fransız qadın adıdır və sonadək çoxlu sayda keyfiyyətlər əmələ gətirir.

Öz itinə və ya qayığına Mariya (yaxud Marthe oğlan) adını verə bilmək bu səciyyəvi xüsusiyyətlərə qarşı əks argument deyil: onlar sadəcə olaraq bu kontekstlərdə neytrallaşdırılır və uyğun əlamətlərlə əvəz olunur. Eynilə, Jean-Marie adında da Janın /kişi/seması Mariyə aid olan /kişi/ semasının sıxışdırıb aradan çıxardığı /qadın/ səciyyəvi semasını virtualaşdırır.

Xüsusi adların semik təhlili uzun müddətdən bəri “xüsusi adın dəyişdirilmiş istifadələri” adlandırılan, yəni tipik istinad istifadəsinə uyğun gəlməyən və çox vaxt müəyyənəddici ilə müşayiət olunanların hamısını aydınlaşdırmağa imkan verir. Aşağıdakı parçalarda müəllif iki Berlini müqayisə edir:

Des journalistes français s'empresent de cultiver ce « mythe Berlin » : « Le plus frappant dans cette ville [...], c'est que l'art y bourgeoise a nouveau », dit l'un d'eux qui ne voit pas l'abîme entre le Berlin d'aujourd'hui et le Berlin d'antan - Fransız jurnalistləri bu “Berlin mifini” inkişaf etdirməyə tələsirlər: “Bu şəhərin ən təəccüblü cəhəti [...] burada sənətin yenidən cücərməsidir”, deyə bugünkü Berlin ilə dünənki Berlinin arasındakı uçurumu görməyənlərdən biri bildirir [4, s.189 - 208].

Əgər bugünkü Berlin dünənki Berlini deyilsə, bunun səbəbi eyni əlaqəli semaların yenilənməməsidir: Berlinin ilk işlənmə tezliyi üçün /biznes/, /marketing/və daha sonra /qeyri-konformizm/, /bədi yaradıcılıq/, /eksperimentasiya/ və s.

Əksinə, *Liberation* qəzetinin jurnalisti (02/06/01) Manuel Antonionun Rodriguez Perezin ekvivalenti kimi John Doe və ya Jean Dupont adlarını verməsi, onların öz mədəniyyətlərinə uyğun paylaşıqları sema /banal ad/ səbəbindəndir. Reklamda da tez-tez istifadə olunan eyni semadır. Məsələn, bir neçə il əvvəl iki fərqli sığorta şirkəti iki nisbətən

oxşar televiziya reklamı təklif edirdi: birincisi Laure Perrier adlı qadın işçini təqdim edirdi; ikincinin işçisi Bertrand Mallet adlanırdı ki, bu da iki məqsədli surətdə götürülmüş neytral və tipik fransız adları idi. Malcolm Little adının Malcolm X-ə dəyişdirilməsi bu yeni adda onun soyadının bayağı xüsusiyyətinin olmaması ilə izah edilə bilər. Onun son təxəllüsü (El-Hajj Malik El-Shabbaz) mərkəzi ümumi semaya əsaslanan izotopiya lehinə bütün orijinal xüsusiyyətləri silərək yeni semantik izotopiya yaratdı: /Müsəlman/.

T. Valentin bildirir ki, cənab Beyker böyük ehtimalla ingiliscə danışan adamdır, Michio Yamato, Natalia Todorova və Björn Bergström müvafiq olaraq yapon, slavyan və isveçlidir; və hətta Fransada və Böyük Britaniyada Anne Sinclair adlı adam olsa belə, məlumdur ki, söhbət italyan kişisindən getmir [7, s.212].

Valentinin əldə etdiyi bu nəticələr yüz il əvvəl doğru olsa da, son dövrlərin tərəqqisi bu fərqləri inkar edir. Son dövrlərdə, Michio Yamato adlı Amerika vətəndaşı olan və ya Natalia Todorova adlı fransız olan adamlara rast gəlmək olur. Əslində, millətlərlə əlaqəli semalar yox olmasa da, bu adlar virtuallaşmağa meyllidirlər: Michio Yamato kimi bir ad həmişə bu adamın yapon mənşəli olduğunu göstərir, hətta bu adı daşıyan şəxsin başqa milli mənsubiyyəti də ola bilər.

Konversiya və ümumilikdə, xüsusi isimlərdən leksik vahidin yaradılması məsələsi semik məzmunla bağlıdır. Moda kataloqunda bir geyim parçası "Bu qəşəng uzun hippy paltarı üçün Katmandu ruhu" kimi təsvir edildikdə, Katmandu epitet kimi fəaliyyət göstərir və eyni taksemə (sinifə) aid olduğu *hippy*, *yettişincilər*, *babakul* (hippy icmasının üzvü) və ya *flower power* (çiçək gücü) kimi digər sifətlərlə əvəz edilə bilər [9].

Əksinə, başqa başlıq adları ilə dəyişmə mümkün deyil: Dehli və ya Dəkkə ruhu səviyyəsində semantik blokada mövcuddur. Xüsusi isimlər bəzən bir sıra sifətlərin arasında rast gəlinir ki, (məsələn: "Çox qəşəng, çox parıltılı, çox çəkici, çox Park Avenue, real "radikal-qəşəng sahibələr", (Canard Enchaîné satirik jurnalı - Zəncirlənmiş Ördək satirik jurnalı, 25/10/05), bu da, müxtəlif elementlər arasında əlaqəni, izotopiya yaratmağa imkan verən, burada fərqliliyə, zərifliyə toxunan ümumi semaları nəzərdə tutur.

Neologiya tədqiqatları çox vaxt xüsusi isimlərdən yaranan sözləri onlar əhəmiyyətli matris olduqları zaman kənarlaşdırır. Düzdür, bu neologizmləri müəyyən etmək bəzən çətin olur. Qeyd etmək lazımdır ki, *Jospiniser* – 'tərk edib getmə' felindən nümunələr axtaran zaman mümkün mənə müxtəlifliyinə rast gəlmək olur.

Bir bloqun müəllifi belə bir tərif təklif edir:

Jospiniser [Bu müəllif "se" əlavə edə bilərdi, çünki bu feilin daha çox pronominal xüsusiyyəti vardır] mənim icad etdiyim neologizmdir. Birinci qrupun bu feili *tərk edib getmə* aktını ifadə etmək üçün istifadə olunur, hər şey bitəndə tərk etmək və acınacaqlı bir şəkildə başqalarının sənə ehtiyacı olduğunu iddia edərək geri qayıtmağa çalışmaq [10]. Bu tərifdə eyni zamanda qarşılaşdığımız iki element var: tərk etmə aktı və daha çox rast gəlinən istək əsasında geri qayıtmağa çalışmaq.

Başqa imkanlar da var. *Jospinizasiya* ikinci tur üçün səssərmədə favorit olmaq, solçu olmağı gözdən qaçıрмаq, ən ehtiyacı olanlara vədlər vermək və nəhayət, daha iki gözlənilməz iş mənası da verə bilər: görüş zamanı ağıllamaq və *vendre la peau de l'ours avant de l'avoir tué* – hərfi: ayını öldürməzdən əvvəl dərisini satmaq (çayı keçməmiş bərəkallah demək).

Liberation jurnalında dərc olunan məqalədə göstərilir ki, Rauf adlı bir adam iş üçün müraciətinin rədd edildiyini görür. O, eyni CV ilə Thierry Meyer adına bir fayl göndərir, bu dəfə qəbul edilir:

Cənab Nisand ona ehtiyatla maqnitofon götürməyi məsləhət görür və "Thierry Meyer" oktyabrın 21-də Crédit Mutuel-in (İkitərəfli kredit) DRH (Directeur des ressources humaines - İnsan resursları direktoru) ilə görüşür. Adı müsahibə. Rauf qəhvəyi, yaşıl gözlü, açıq dərilidir və Meyer olmağa çox uyğundur. (Liberation, 07/02/00).

Əgər bu mətndə Rauf çox uyğun Meyer kimi təsvir edilirsə, bunun səbəbi oxucuların bu adda ictimai surətdə normallaşmış uyğun /Alzaslı/ semasını aşkarlayacaqlar. Biz bu tip nümunənin təhlilini didaktik Robert Qalissonun və natamam sözlərlə anlaşılmaz mədəniyyət kimi ifadə etdiyi leksikultura ilə müqayisə edə bilərik. Lakin bu anlayış həddindən artıq statikdir, üstünlük təşkil edəndə konteksti nəzərə almır. Paris ətrafındakı qəsəbədə yerləşən mebel mağazasında bir neçə ay əvvəl baş vermiş bir hadisə bu fikri aydın surətdə işıqlandırır: bir satıcı müştəriyə 3m 50sm-ə qədər uzanan masa təklif edir. Bunu gören müştəri cavab verir: “Bəli, amma mən Versalda yaşamıram”. Heç bir fransız dilində danışan bu ifadəni sırf istinad kimi şərh etməz - hətta müştəri həqiqətən Versal sarayında yaşasa belə - çünki kontekst stolun ölçüsü ilə Versal adı arasında inkar səbəbiylə ziddiyyət əlaqəsi yaradır, çünki /lüks/ və /böyüklük/ Versalla əlaqəli semalardır.

Sosial normallaşdırılmış afferent (aid olan, uyğun) semalar xüsusi adın gələcək leksikləşməsi üçün vacibdir. Beləliklə, Rotşild xüsusiyyəti (sərvət, var-dövlət kimi) bütün fransızlar tərəfindən qəbul edilir və ümumi isim və ya atribut kimi istifadə edilə bilər (“Mən Rotşild deyiləm: bu yalnız jest sayılır. 10 avroluq əskinə çıxarıram”). Hətta Rokfeller və ya daha müasir olan Bill Qeyts kimi bu tip kontekstdə onun kvazi-sinonimləri də ola bilər. Deməli, düşünmək olar ki, xüsusi isimə xas olan sema ümumi ismə xas olan semaya çevrildikdə antonimləşmənin leksikləşməsi baş verir, məsələn, Harpaqon personajının adındakı afferent xüsusiyyət (avare - xəsis) ümumi isim harpaqona xas xüsusiyyətə (avare - xəsis) çevrilir.

Xüsusi isimlər üzərində aparılan linqvistik təhlillər bəlkə də dəyişdirilməmiş istifadələrdən heç nə əldə edilməyəcəyi düşünülərək indiyə qədər əsasən, dəyişdirilmiş istifadələr problemi üzərində cəmlənmişdir. Bununla belə, bütöv semik məzmunu yaradan Meyerə əlavə edilmiş təyinedici və ya Jospinə əlavə edilmiş -iser şəkilçisi deyil. Adın siyahılarda qeydiyyatı xüsusilə aydınlatıcıdır. Beləliklə, əgər biz La Presse qəzetində [La Presse, 07/03/07.] Huqo Çavesin adının Kim Çen-İl və Mahmud Əhmədinəjadın adı ilə əlaqələndirildiyi məqalə ilə Le Monde qəzetində [Lula, Chavez, Kirchner et Morales dans leur labyrinthe (Le Monde, 06/04/07)] Lula, Kirşner və Moraleslə əlaqələndirilən başlığını müqayisə etsək, Çavezin ilk halda ABŞ-ın düşmənləri kateqoriyasına və ikinci halda isə, Cənubi Amerika prezidentləri kateqoriyasına daxil edildiyini görürük. İkisi bir-birinə ziddiyyətli deyil, lakin bu iki hadisənin ortaq heç nəyi yoxdur. Hətta əlavə etmək olar ki, birinci semantik baxımdan ikincidən daha zəngindir. Dilçilik nöqteyi-nəzərindən xüsusi adlar son nəticədə yalnız mətnin elementləridir və onlar tamamilə kontekstlə müəyyən edilir.

Raffarinin o vaxtkı müşaviri Dominik Ambyelə aid olan xəbər 2004-cü ildə iki versiyanın yaranmasına səbəb oldu: həmin şəxs (il a été interpellé en compagnie d'une prostituée mineure à quatre heures du matin avenue des Ternes - o, Tern prospektində səhər saat dördə yetkinlik yaşına çatmayan fahişə ilə birlikdə həbs olunmuşdu) və AFP (FMA)-nin: dans une dépêche, l'AFP annonce qu'il a été arrêté au bois de Boulogne - Fransa Mətbuat Agentliyinin verdiyi məlumata əsasən o, Bois de Boulogne-da həbs edilib. Arrêter (saxlamaq, həbs etmək) və ya interpellier (saxlamaq, həbs etmək) felləri Bois de Boulogne ilə əlaqəli olan zaman courir (qaçmaq) və ya se promener (gəzmək) fellərindən fərqli təsirlərə malik olur, buna görə də Ambyel bu göndərişin düzəldilməsinə çox can atırdı [8, s.16].

Xüsusi isimin semantikasi probleminə müxtəlif yanaşmaların mövcudluğuna baxmayaraq, onimlərin özünəməxsus semantik konsepsiyaya malik olması ideyasını dəstəkləyən dilçilər eyni bir iddianı irəli sürürlər: xüsusi ad, əsasən, müəyyən edir və fərdiləşdirir, ümumi isim isə ümumiləşdirir. Bununla belə, xüsusi isimlər ümumi isimlərə nisbətən sayca az miqdarda olsa belə ümumiləşdirmə qabiliyyətinə malikdir, çünki onlar söz işarələridir [1, s.22-29].

Nəticə

Beləliklə, xüsusi adların mənası haqqında linqvistik debatlarda məntiq nəzəriyyələrinin hər yerdə olmasına baxmayaraq, linqvistik olmayan bu nəzəriyyələrdən əldə edilən nəticələrlə kifayətlənmək bəsit, qeyri-kafi və yanlış olardı. Xüsusi adın əksər linqvistik nəzəriyyələri məntiqçilərin tezislərindən irəli gəlsə də, onların hüdudları mahiyyətə xüsusi adın mətn mənasının zərərinə olan unikal istinad üzərində cəmləşdirilmişdir, xüsusi adın mənasına məntiqə yanaşılmamışdır, çünki xüsusi adların mənasına həqiqətən də linqvistik bir baxış mövcuddur.

Xüsusi ad dil və diskurs linqvistikasının, istinad semantikasının, eləcə də şərh semantikasının təhlilinin mövzusu ola bilər. O, təyin etdiyi referentə və onun xüsusiyyətlərinə daimi istinad etdiyi üçün xüsusi bir dil obyektidir. Adlandırmaq qabiliyyətinə əlavə olaraq, o, öz istinadı və sonuncuda olan məlumat vasitəsilə reallıq və diskurs arasında əlaqə yaradır.

Ədəbiyyat

1. Гудий, К.А (2015). Сопоставительный анализ стратегий и приёмов перевода ономастических реалий (на материале русского и французского языков): / диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук. / – Твер. -191.
2. Hébert, L (1994). Conditions pour les théories de l'asémanticité du nom propre // Protée, Université du Québec à Chicoutimi, – XXII, 3. -93-101.
3. Kleiber, G (1996). Noms propres et noms communs : un probleme de denomination / G. Kleiber. – Paris : Meta, vol. 11, – n° 1. -115-145.
4. Manale, Margaret (2004). Berlin sans frontieres ? // – Paris: Espaces et sociétés, – n° 116-117. 189 - 208.
5. Rastier, F. Sémantique interprétative / F. Rastier (1987). – Paris : P.U.F. –277
6. Rastier, F (1994). Tropes et sémantique linguistique, Langue française // – Paris : Larousse, février, –n° 101, 80-100.
7. Valentine, T., Brennet, T., Bredart S (1996). The Cognitive Psychology of Proper Names / T. Valentine, T. Brennet, S. Bredart. Londres: Routledge, –212
8. Vaxelaire, J.-L (avril 2007). Ontologie et dé-ontologie en linguistique : Le cas des noms propres // Clillac-ciel - Université Paris VII : Texto !, – vol. XII, – n°2, –16
9. <http://62.23.30.163/mag/mode/d407/c11899.html>.
10. <http://www.cestlemien.over-blog.com/article-402407-6.html>.

PROPER NAMES UNDER THE PRISM OF INTERPRETATIVE SEMANTICS

Vafa Seyid

Azerbaijan University of Languages, Baku, Azerbaijan

The article analyzes the opinions of various linguists about the interpretive semantics of proper nouns. In their opinion, interpretive semantics aims to be a synthesis and continuation of autonomous linguistic semantics, and the article interprets the theory of interpretive semantics related to proper nouns with appropriate examples. In particular, it is found that there are major differences between the way human names are used in the past and in the modern era, leading to conflicting opinions. The article also highlights that the issue of creating lexical units through conversion from proper nouns is related to semiotic content. Proper nouns are sometimes found among a series of adjectives, which implies common themes that allow for the connection between different elements, isotopy, and touch on distinction and elegance here. Neologisms arise from proper nouns, but they are sometimes difficult to identify. Lexicalization of antonomasia occurs when the semantics of a proper noun become semantics of a common noun.

Linguistic analyses of proper nouns have so far focused mainly on the problem of modified uses, perhaps with the assumption that nothing can be gained from unmodified uses. Thus, from a linguistic point of view, proper names

are ultimately just elements of text, and they are determined entirely by context. Finally, despite the existence of different approaches to the problem of the semantics of proper nouns, linguists who support the idea that onyms have a unique semantic concept make the same claim: a proper noun, in essence, identifies and individualizes, while a common noun generalizes. However, proper nouns have the ability to generalize, even if they are numerically smaller than common nouns, because they are word signs.

Keywords: interpretation, semantics, proper name, isotopy, antonomasia

ИМЕНА СОБСТВЕННЫЕ ПОД ПРИЗМОЙ ИНТЕРПРЕТАТИВНОЙ СЕМАНТИКИ

Вафа Сейид

Азербайджанский университет иностранных языков, Баку, Азербайджан

В статье анализируются мнения различных лингвистов об интерпретативной семантике имен собственных. По их мнению, интерпретативная семантика стремится стать синтезом и продолжением автономной лингвистической семантики, и в статье интерпретируется теория интерпретативной семантики, относящаяся к собственным именам с соответствующими примерами. В частности, установлено, что существуют существенные различия между использованием человеческих имен в прошлом и в современную эпоху, что приводит к противоречивым мнениям. В статье также подчеркивается, что проблема создания лексических единиц путем конверсии имен собственных связана с семиотическим содержанием. Имена собственные иногда встречаются среди ряда прилагательных, что подразумевает общие темы, которые позволяют установить связь между различными элементами, изотопию и здесь затрагивают различия и элегантность. Неологизмы возникают из собственных имен, но иногда их трудно идентифицировать. Лексикализация антономазии происходит, когда семантика собственного имени становится семантикой нарицательного имени. Лингвистический анализ имен собственных до сих пор был сосредоточен в основном на проблеме модифицированных вариантов использования, возможно, исходя из предположения, что из немодифицированных вариантов использования ничего нельзя извлечь. Таким образом, с лингвистической точки зрения имена собственные в конечном итоге являются всего лишь элементами текста и полностью определяются контекстом.

Наконец, несмотря на существование различных подходов к проблеме семантики имен собственных, лингвисты, поддерживающие идею о том, что онимы имеют уникальную семантическую концепцию, утверждают одно и то же: Имя собственное, по сути, идентифицирует и индивидуализирует, тогда как имя нарицательное обобщает. Однако имена собственные обладают способностью к обобщению, даже если они численно меньше имен нарицательных, поскольку они являются словесными знаками.

Ключевые слова: интерпретация, семантика, имя собственное, изотопия, антономазия

Daxil oldu: 10.03.2025

Çap edildi: 10.06.2025